

Codul penal

Codul de procedură penală

- decizii ale Curții Constituționale
- recursuri în interesul legii
- hotărâri prealabile
- legislație conexă
- hotărâri C.E.D.O.
- index alfabetic

Ediție îngrijită și adnotată de
Prof. univ. dr. Tudorel TOADER

Actualizată la data de
1 octombrie 2025

Editura

Hamangiu

PARTEA SPECIALĂ

Titlul I. Infrațiuni contra persoanei

Capitolul I. Infrațiuni contra vieții

Legislație conexă: ► art. 22 alin. (1) C. Rom.; ► art. 2 parag. 1 teza I CEDO; ► art. 2 alin. (1) CDFUE.

Art. 188. Omorul. (1) Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește. [*R.A.: art. 174 CP 1969*]

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 189. Omorul calificat. (1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări:

- a) cu premeditare;
 - b) din interes material;
 - c) pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse;
 - d) pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;
 - e) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor;
 - f) asupra a două sau mai multor persoane;
 - g) asupra unei femei gravide;
 - h) prin cruzimi;
 - i)^[1] profitând de starea de vădită vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității sau altor cauze,
- se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește. [*R.A.: art. 175 și art. 176 CP 1969*]

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 17/2018 (M. Of. nr. 1000 din 27 noiembrie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Alba Iulia, Secția penală, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a chestiunii de drept: „Dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal prin raportare la dispozițiile art. 169 din Codul penal, intervenirea reabilitării sau împlinirea termenului de reabilitare cu privire la persoana unui inculpat, condamnat anterior definitiv pentru o infracțiune de omor sau tentativă la infracțiunea de omor, împiedică reținerea agravantei prevăzute de art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal, în cazul comiterii unei noi infracțiuni de omor sau tentative la infracțiunea de omor”, și a stabilit:

^[1] Lit. i) de la alin. (1) al art. 189 a fost introdusă prin art. unic pct. 1 din Legea nr. 248/2023.

„În interpretarea art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal și a art. 169 alin. (1) din Codul penal, în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni de omor sau tentative la infracțiunea de omor, reabilitarea ori împlinirea termenului de reabilitare cu privire la persoana condamnată definitiv care a comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor nu împiedică reținerea elementului circumstanțial agravant prevăzut în art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal”.

Legislație conexă: art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004).

Art. 190. Uciderea la cererea victimei. Uciderea săvârșită la cererea explicită, serioasă, conștientă și repetată a victimei care suferea de o boală incurabilă sau de o infirmitate gravă atestată medical, cauzatoare de suferințe permanente și greu de suportat, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Art. 191. Determinarea sau înlesnirea sinuciderii. (1) Fapta de a determina sau înlesni sinuciderea unei persoane, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) s-a săvârșit față de un minor cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani sau față de o persoană cu discernământ diminuat, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani.

(3) Determinarea sau înlesnirea sinuciderii, săvârșită față de un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani sau față de o persoană care nu a putut să-și dea seama de consecințele acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu putea să le controleze, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de determinare sau înlesnire prevăzute în alin. (1)-(3) au fost urmate de o încercare de sinucidere, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate. [R.A.: art. 179 CP 1969]

Hotărâri C.E.D.O. 1. Prima teză de la parag. 1 al art. 2 CEDO, care se numără printre textele primordiale ale acesteia întrucât consacră una dintre valorile fundamentale ale societăților democratice care formează Consiliul Europei, impune statului obligația nu numai de a se abține de la a provoca „intenționat” moartea (obligație negativă), ci și de a lua măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa (obligație pozitivă). În contextul unei cauze referitoare la eutanasiu, Curtea consideră că plângerea trebuie examinată pe baza obligației pozitive a statului de a proteja dreptul la viață în sensul art. 2 parag. 1 prima teză CEDO. În acest sens, va avea în vedere următoarele: (i) existența în legislația și în practica națională a unui cadru legislativ referitor la actele anterioare eutanasiei în conformitate cu cerințele art. 2; (ii) respectarea în cauză a acestui cadru legislativ; (iii) existența unui control *a posteriori* care oferă toate garanțiile cerute de art. 2. Domeniul sfârșitului vieții și în special eutanasiu ridică întrebări complexe juridice, sociale, morale și etice. Opiniile și răspunsurile juridice la aceste probleme în cadrul statelor părți la Convenție sunt foarte diverse și nu există un consens cu privire la dreptul unei persoane de a decide cum și când ar trebui să își încheie viața. În consecință, Curtea consideră că în acest domeniu, care privește sfârșitul vieții și modalitatea de a realiza un echilibru între protecția dreptului la viață al pacientului și a dreptului la respectarea vieții sale private și a autonomiei sale personale, o marjă de apreciere ar trebui acordată statelor. Totuși, această marjă de apreciere nu este nelimitată, Curtea rezervându-și dreptul de a controla respectarea de către stat a obligațiilor care îi revin în temeiul art. 2 CEDO. Curtea consideră că, dacă nu se poate deduce din art. 2 CEDO un drept la moarte,

dreptul la viață consacrat de această dispoziție nu poate fi interpretat ca interzicând în sine dezincriminarea condiționată a eutanasiei. Pentru a fi compatibilă cu art. 2, dezincriminarea eutanasiei trebuie să fie însoțită de garanții adecvate și suficiente, menite să prevină abuzul și, astfel, să asigure respectarea dreptului la viață. Curtea observă că, în acest sens, Comitetul pentru Drepturile Omului al Națiunilor Unite a considerat că eutanasia nu constituie în sine o încălcare a dreptului la viață dacă este însoțită de garanții juridice și instituționale solide, care să permită verificarea faptului că profesioniștii din domeniul medical acționează la cererea explicită, clară, liberă și informată a pacientului lor, astfel încât toate persoanele să fie protejate împotriva presiunii și abuzului (*cauza Mortier c. Belgiei, Hotărârea din 4 octombrie 2022*).

2. În *cauza Haas c. Elveției* (Hotărârea din 20 ianuarie 2011, §54), Curtea a constatat că art. 2 CEDO, care impune autorităților obligația de a proteja persoanele vulnerabile chiar și împotriva acțiunilor prin care acestea își pun în pericol propria viață, le obligă și să prevină ca o persoană să își ia viața dacă decizia nu a fost luată în mod liber și cu înțelegerea deplină a ceea ce acest act implică. În *cauza Koch c. Germaniei* (Hotărârea din 19 iulie 2012, §§51-52), Curtea a recunoscut că dreptul unei persoane de a decide în ce mod și la ce moment ar trebui să își pună capăt vieții, cu condiția să fie în măsură să își formeze propria voință și să acționeze în consecință, este unul dintre aspectele dreptului la respectarea vieții private în sensul art. 8 CEDO. În plus, în *cauza Gross c. Elveției* (Hotărârea din 14 mai 2013, §§58-60), Curtea a considerat că dorința reclamantei de a primi o doză de fenobarbital care să îi permită să își pună capăt vieții intră în sfera de aplicare a dreptului său la respectarea vieții private în temeiul art. 8 CEDO. Cu toate acestea, în jurisprudența Curții nu există nicio susținere din care să se desprindă concluzia că un drept la sinucidere asistată există în temeiul Convenției, inclusiv sub forma furnizării de informații sau a asistenței care depășește furnizarea de informații generale despre sinucidere. În consecință, întrucât reclamantul (*medic condamnat la o pedeapsă cu închisoarea cu suspendare pentru asistență și consilierea anumitor persoane cu privire la modul de a se sinucide – n.a.*) nu a fost urmărit penal pentru furnizarea de informații generale despre sinucidere, inclusiv ghidul despre sinucidere care a fost pus la dispoziția publicului, ci a fost urmărit penal pentru că a asistat la sinucidere prin acte specifice, Curtea constată că prezenta cauză nu este despre dreptul reclamantului de a furniza informații pe care ceilalți erau îndreptățiți să le primească în temeiul Convenției. Un alt element în favoarea unei marje largi de apreciere a statului este faptul că tema sinuciderii asistate vizează chestiuni de morală, iar analiza de drept comparat a permis Curții să concluzioneze că statele membre ale Consiliului Europei sunt departe de a fi ajuns la un consens în această problemă. În lumina tuturor considerentelor de mai sus, Curtea consideră că motivele invocate de instanțele interne au fost atât relevante, cât și suficiente pentru a stabili că ingerința reclamată poate fi considerată „necesară într-o societate democratică”, proporțională cu scopurile urmărite, și anume protecția sănătății și a bunelor moravuri și a drepturilor altora, și că autoritățile statului pârât au acționat în marja lor de apreciere, ținând cont de criteriile stabilite în jurisprudența Curții (*cauza Lings c. Danemarcei, Hotărârea din 12 aprilie 2022*).

Art. 192. Uciderea din culpă. (1) Uciderea din culpă a unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani. Când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăși o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) Dacă prin fapta săvârșită s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se majorează cu jumătate. [R.A.: art. 178 CP 1969]

Capitolul II. Infrațiuni contra integrității corporale sau sănătății

Legislație conexă: ► art. 22 alin. (1) C. Rom.; ► art. 3 alin. (1) CDFUE.

Art. 193. Lovirea sau alte violențe. (1)^[1] Lovirea sau orice acte de violență cauzatoare de suferințe fizice se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prin care se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani sau cu amendă.

(2')^[2] Limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) și (2) se majorează cu o treime atunci când:

- a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;
- b) victima este un minor;
- c) fapta este săvârșită în public;

d) făptuitorul are asupra sa o armă de foc, un obiect, un dispozitiv, o substanță sau un animal ce pot pune în pericol viața, sănătatea ori integritatea corporală a persoanelor.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4)^[3] În cazul faptelor săvârșite în condițiile alin. (2'), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. [R.A.: art. 180 alin. (1), (2), alin. (3) teza I și alin. (4) teza I CP 1969]

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 11/2019 (M. Of. nr. 477 din 12 iunie 2019), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, a stabilit:

„Pentru infracțiunea de lovire sau alte violențe săvârșită asupra unui membru de familie, prevăzută de art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, atunci când acțiunea penală a fost pusă în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal poate fi dispusă numai ca efect al retragerii plângerii prealabile, și nu ca efect al împăcării”.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. A se vedea Decizia nr. 58/2023 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, redată în extras *infra*, la art. 199.

^[1] Alin. (1) și (2) ale art. 193 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 3 din Legea nr. 116/2025.

^[2] Alin. (2') al art. 193 a fost introdus prin art. unic pct. 2 din Legea nr. 248/2023.

^[3] Alin. (4) al art. 193 a fost introdus prin art. unic pct. 3 din Legea nr. 248/2023.

Legislație conexă: ► art. 24 din Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003); ► art. 652 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015).

Art. 194. Vătămarea corporală. (1) Fapta prevăzută în art. 193, care a cauzat vreuna dintre următoarele consecințe:

- a) o infirmitate;
- b) leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale;
- c) un prejudiciu estetic grav și permanent;
- d) avortul;
- e) punerea în primejdie a vieții persoanei, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Când fapta a fost săvârșită în scopul producerii uneia dintre consecințele prevăzute în alin. (1) lit. a), lit. b) și lit. c), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

(2¹)^[1] Limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) și (2) se majorează cu o treime atunci când:

- a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;
- b) victima este un minor;
- c) fapta este săvârșită în public;
- d) făptuitorul are asupra sa o armă de foc, un obiect, un dispozitiv, o substanță sau un animal ce pot pune în pericol viața, sănătatea ori integritatea corporală a persoanelor.

(3) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (2) se pedepsește. [*R.A.: art. 181 alin. (1), alin. (2) teza I și alin. (3) teza I și art. 182 CP 1969*]

Legislație conexă: ► art. 24 din Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval (M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003); ► art. 32 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004); ► art. 652 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015).

Art. 195. Lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte. Dacă vreuna dintre faptele prevăzute în art. 193 și art. 194 a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani. [*R.A.: art. 183 CP 1969*]

Art. 196. Vătămarea corporală din culpă. (1) Fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în art. 194 alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

[¹] Alin. (2¹) al art. 194 a fost introdus prin art. unic pct. 4 din Legea nr. 248/2023.

(4) Dacă urmările prevăzute în alin. (1)-(3) s-au produs față de două sau mai multe persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(5) Dacă nerespectarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau desfășurarea activității care a condus la comiterea faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (3) constituie prin ea însăși o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(6) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. **[R.A.: art. 184 CP 1969]**

Dezlegarea unor chestiuni de drept. 1. Prin Decizia nr. 4/2015 (M. Of. nr. 244 din 9 aprilie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul București, Secția I penală, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept, respectiv dacă infracțiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. (2) teza I [fapta a avut vreuna dintre urmările prevăzute de art. 182 alin. (1)] și (4) din Codul penal din 1969 își găsește corespondentul în infracțiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 196 alin. (2) și (3) din actualul Cod penal sau dacă, dimpotrivă, este dezincriminată, și a stabilit:

„Infracțiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. (2) teza I [fapta a avut vreuna dintre urmările prevăzute de art. 182 alin. (1)] și alin. (4) din Codul penal din 1969 în ipoteza în care fapta a produs o vătămare ce a necesitat între 11 și 90 de zile de îngrijiri medicale și nu îndeplinește una dintre condițiile impuse de alin. (1) al art. 196 din Codul penal este dezincriminată începând cu data de 1 februarie 2014”.

2. Prin Decizia nr. 8/2018 (M. Of. nr. 539 din 28 iunie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „dacă pentru întrunirea tipicității infracțiunii prevăzute de art. 196 alin. (1) din Codul penal, privind vătămarea corporală din culpă, sintagma din teza I a acestui text incriminator, respectiv «(...) sub influența băuturilor alcoolice (...)», trebuie interpretată ca referindu-se la un anumit grad de îmbibație de alcool pur în sânge, eventual cel indicat de legiuitor la art. 336 alin. (1) din Codul penal, sau, indiferent de gradul de îmbibație alcoolică în sânge, este atrasă răspunderea penală a oricărei persoane care săvârșește o vătămare corporală din culpă sub această modalitate normativă, dacă a consumat alcool depistabil prin mijloace tehnice sau medico-legale prevăzute de legislație”, și a stabilit:

„În interpretarea dispozițiilor art. 196 alin. (1) teza I din Codul penal, care incriminează fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) din Codul penal săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice, existența infracțiunii de vătămare corporală din culpă nu este condiționată de o anumită limită a îmbibației alcoolice”.

Art. 197. Relele tratamente aplicate minorului. Punerea în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, de către părinți sau de orice persoană în grija căreia se află minorul, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. **[R.A.: art. 306 CP 1969]**

Legislație conexă: art. 94-103 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată (M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014).

Hotărâri C.E.D.O. Deși, în principiu, ocrotirea, educarea și formarea minorilor sunt încredințate de lege părinților, poate fi angajată răspunderea statului în cazul omisiunii de a lua măsurile

necesare pentru protejarea minorilor contra unor neglijențe sau violențe deosebit de grave în sânul familiei (*cauza Kontrová c. Slovaciei, Hotărârea din 31 mai 2007*).

Art. 198. Încăierarea. (1)^[1] Participarea la o încăierare se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă în cursul încăierării s-a cauzat o vătămare corporală uneia sau mai multor persoane și nu se cunoaște care dintre participanți a produs urmările, se aplică tuturor pedeapsa închisorii de la unu la 5 ani, cu excepția victimei, care răspunde potrivit alin. (1).

(3) Când prin fapta săvârșită în condițiile alin. (2) s-a cauzat moartea unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani, iar dacă s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Nu se pedepsește cel care a fost prins în încăierare împotriva voinței sale sau care a încercat să-i despartă pe alții. [*R.A.: art. 322 CP 1969*]

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 49/2024 (M. Of. nr. 1102 din 5 noiembrie 2024), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă în interpretarea dispozițiilor art. 198 alin. (1) din Codul penal, ale art. 19 alin. (2) din Codul de procedură penală și ale art. 1.370 din Codul civil este admisibilă acțiunea civilă formulată de un inculpat – participant la săvârșirea infracțiunii de încăierare prevăzute de art. 198 alin. (1) din Codul penal împotriva altui inculpat – participant la aceeași infracțiune de încăierare prevăzută de art. 198 alin. (1) din Codul penal, având ca obiect pretenții civile decurgând din leziunile suferite ca urmare a încăierării”, și a stabilit:

„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 198 alin. (1) din Codul penal, ale art. 19 alin. (2) din Codul de procedură penală și ale art. 1.370 din Codul civil, este admisibilă acțiunea civilă formulată de un inculpat – participant la săvârșirea infracțiunii de încăierare prevăzute de art. 198 alin. (1) din Codul penal împotriva altui inculpat – participant la aceeași infracțiune de încăierare prevăzută de art. 198 alin. (1) din Codul penal”.

Capitolul III. Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie

Art. 199. Violența în familie. (1) Dacă faptele prevăzute în art. 188, art. 189 și art. 193-195 sunt săvârșite asupra unui membru de familie, maximum special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.

(2)^[2] În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 193 și art. 196 săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. [*R.A.: art. 175 alin. (1) lit. c), art. 180 alin. (1¹), (2¹), (3) și (4) și art. 181 alin. (1¹), (2) și (3) CP 1969*]

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 11/2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 193.

^[1] Alin. (1) al art. 198 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 5 din Legea nr. 248/2023.

^[2] Alin. (2) al art. 199 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic din Legea nr. 233/2020.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 58/2023 (M. Of. nr. 965 din 25 octombrie 2023), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Termenul general de prescripție pentru infracțiunea de lovire sau alte violențe în modalitatea violenței în familie, prevăzută de art. 193 alin. (2) din Codul penal cu aplicarea art. 199 alin. (1) din Codul penal, ambele norme raportate la art. 187 din Codul penal privind înțelesul noțiunii de pedeapsă prevăzută de lege, este cel arătat de art. 154 alin. (1) lit. c) din Codul penal sau cel indicat de art. 154 alin. (1) lit. d) din Codul penal, respectiv natura juridică a art. 199 alin. (1) din Codul penal este: 1. de infracțiune de sine stătătoare (autonomă); 2. de formă agravată a infracțiunii pe lângă care se aplică (în primele 2 situații termenul general de prescripție fiind astfel de 8 ani) sau 3. de cauză specială de agravare a pedepsei în anumite circumstanțe (în această din urmă situație termenul general de prescripție fiind astfel de 5 ani)” și a stabilit: „*Incriminarea din art. 199 alin. (1) din Codul penal reprezintă o variantă agravată a infracțiunii de lovire sau alte violențe, prevăzută de art. 193 alin. (2) din Codul penal.*

Termenul general de prescripție pentru infracțiunea de lovire sau alte violențe în modalitatea violenței în familie, prevăzută de art. 193 alin. (2) din Codul penal cu aplicarea art. 199 alin. (1) din Codul penal, este cel arătat de art. 154 alin. (1) lit. c) din Codul penal.

Legislație conexă: ► Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată (M. Of. nr. 948 din 15 octombrie 2020); ► Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, ratificată prin Legea nr. 30/2016 (M. Of. nr. 224 din 25 martie 2016); ► Legea nr. 26/2024 privind ordinul de protecție (M. Of. nr. 172 din 4 martie 2024); ► Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 138/2024 privind stabilirea modalității de gestionare de către polițiști a cazurilor privind actele de violență (M. Of. nr. 853 din 27 august 2024); ► Directiva (UE) 2024/1385 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2024 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (J.O. L din 24 mai 2024).

Hotărâri C.E.D.O. 1. Obligațiile pozitive ale autorităților naționale de a răspunde în mod adecvat la acuzațiile de violență domestică pot intra în domeniul de aplicare al două articole ale Convenției, respectiv art. 3 și art. 8. Curții i s-a solicitat în mai multe rânduri să evalueze dacă răspunsul autorităților naționale la cazurile de violență domestică, ale cărei victime erau reclamanții în cauzele respective, a fost compatibil cu obligațiile lor pozitive în temeiul art. 8 CEDO. Principiile relevante avute în vedere în această evaluare au fost enunțate în cauza *Irene Wilson c. Regatului Unit*, Decizia din 23 octombrie 2012, §§39-46. Aceste principii sunt următoarele: (i) în timp ce scopul esențial al art. 8 CEDO este de a proteja individul împotriva acțiunilor arbitrare ale autorităților publice, pot exista în plus obligații pozitive inerente respectului efectiv al vieții private și de familie. Aceste obligații pot implica adoptarea de măsuri în domeniul relațiilor dintre indivizi. În special copiii și alte persoane vulnerabile au dreptul la o protecție eficientă; (ii) conceptul de viață privată include integritatea fizică și psihică a persoanei. În conformitate cu art. 8, statele au datoria de a proteja integritatea fizică și psihică a unui individ față de alte persoane. În acest scop, ele trebuie să mențină și să aplice în practică un cadru juridic adecvat, care să ofere protecție împotriva actelor de violență ale persoanelor particulare; (iii) victimele violenței domestice sunt deosebit de vulnerabile, iar necesitatea implicării active a statului în protecția acestora a fost subliniată într-o serie de instrumente internaționale; (iv) sarcina Curții nu este aceea de a se substitui autorităților naționale competente în a determina metodele cele mai potrivite pentru a proteja persoanele împotriva atacurilor asupra integrității lor, ci mai degrabă de a revizui, în temeiul Convenției, deciziile pe care autoritățile le-au luat în exercițiul discreționar al acestei puteri. Având în vedere obligația

menționată mai sus a statului în temeiul art. 8 de a menține și de a aplica în practică un cadru juridic corespunzător care să ofere protecție împotriva actelor de violență în familie, Curtea trebuie să examineze mai întâi existența și adecvarea mecanismelor juridice de protecție împotriva violenței domestice în ordinea juridică internă și apoi modul de aplicare a acestora în practică. În ceea ce privește caracterul adecvat al cadrului juridic pentru protecția împotriva violenței domestice, Curtea notează că există un acord comun în documentele internaționale relevante cu privire la faptul că sunt necesare măsuri juridice și de altă natură pentru asigurarea protecției victimelor violenței domestice. Aceste măsuri includ, în special, incriminarea actelor de violență în cadrul familiei, prin prevederea de sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive. De exemplu, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, impune ca violența în cadrul unei familii să fie pedepsită, dar nu obligă statele să introducă dispoziții specifice care să incrimineze comportamentul descris de această Convenție. Totuși, este necesar ca unele forme de violență în familie să fie reglementate fie ca element constitutiv al unei anumite infracțiuni, fie ca o circumstanță agravantă în stabilirea unei pedepse pentru alte infracțiuni prevăzute de Convenție. În acest sens, trebuie remarcat, de asemenea, că practicile interne relevante diferă și că statele au abordări diferite în ceea ce privește incriminarea violenței domestice în sistemele lor juridice. În același timp, Curtea a hotărât deja că obligația statului în cazurile care implică acte de violență în familie necesită de regulă adoptarea de măsuri pozitive în domeniul protecției prin intermediul dreptului penal. Aducerea în fața justiției a autorilor actelor de violență servește, în principal, pentru a se asigura că aceste acte nu sunt ignorate de autoritățile competente și pentru a oferi o protecție eficace împotriva lor. De asemenea, Curtea a acceptat deja în jurisprudența sa că soluțiile legislative diferite ar putea satisface cerința adecvării mecanismelor juridice de protecție împotriva violenței domestice în sfera dreptului penal, în măsura în care acestea prevăd o protecție eficientă împotriva actelor de violență în familie. De exemplu, a considerat că autoritățile naționale și-au îndeplinit obligațiile și au pus în aplicare un cadru legislativ care să le permită să ia măsuri împotriva persoanelor acuzate de violență domestică fie prin prevederea unor infracțiuni specifice pentru acte de violență împotriva membrilor propriei familii [cauzele *Eremia c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 28 mai 2013, și *Mudric c. Republicii Moldova*, Hotărârea din 16 iulie 2013 (*în prezent este și cazul României – n.a.*)], fie prin incriminarea violenței domestice ca formă agravantă a altor infracțiuni de natură violentă [a se vedea cauzele *E.M. c. României*, Hotărârea din 30 octombrie 2012 (*potrivit legislației penale române la data faptelor și a pronunțării hotărârii Curții – n.a.*) și *Valiulienė c. Lituaniei*, Hotărârea din 26 martie 2013] (cauza *Ž.B. c. Croației*, Hotărârea din 11 iulie 2017).

2. Curtea a clarificat astfel domeniul de aplicare al obligației pozitive a statului de a preveni riscul de violență recurentă în contextul violenței domestice: (i) în primul rând, autoritățile interne sunt obligate să răspundă „de îndată” plângerilor privind violența în familie și să le proceseze cu o diligență deosebită, întrucât orice inacțiune sau întârziere le privează de utilitate prin crearea unei situații de impunitate care poate conduce la reparația actelor de violență. În evaluarea „iminenței” riscului, autoritățile ar trebui să țină cont de caracteristicile specifice ale cazurilor de violență domestică, precum ciclurile consecutive de violență, adesea cu o creștere în timp a frecvenței, intensității și pericolului; (ii) în al doilea rând, autoritățile au obligația de a întreprinde o evaluare „autonomă”, „proactivă” și „cuprinzătoare” a riscului de tratament contrar art. 3 CEDO. Autoritățile nu ar trebui să se bazeze doar pe percepția victimei asupra riscului, ci să o completeze cu propria lor evaluare, de preferință folosind instrumente și liste standardizate și culegând și evaluând informații cu privire la toți factorii și elementele de risc relevanți în cauză, inclusiv de la alte autorități ale statului. Evaluarea riscului ar trebui să fie documentată într-o anumită formă și comunicată altor părți interesate care intră în contact regulat cu persoanele expuse; autoritățile ar trebui să informeze victima cu privire la rezultatul evaluării riscului și, dacă este necesar, să ofere sfaturi și recomandări cu privire la măsurile de protecție legale și operaționale disponibile; (iii) în al treilea rând,

odată ce a fost identificat un risc pentru o victimă a violenței în familie, autoritățile trebuie, cât mai repede posibil, să ia măsuri operaționale preventive și de protecție adecvate și proporționale cu riscul. Un răspuns preventiv adecvat necesită adesea coordonarea între mai multe autorități, inclusiv schimbul rapid de informații. Curtea a avut în vedere în special următorii factori pentru a stabili că autoritățile statului ar fi trebuit să fie conștiente de riscul de violență recurentă: (i) istoricul de comportament violent al făptuitorului și nerespectarea condițiilor unui ordin de protecție; (ii) o escaladare a violenței, prin amenințarea continuă la adresa sănătății și siguranței victimelor; (iii) accesul făptuitorului la arme; (iv) cereri repetate ale victimei de asistență prin apeluri de urgență, plângeri oficiale și petiții adresate șefului poliției (*cauza Luca c. Republicii Moldova, Hotărârea din 17 octombrie 2023*).

3. Deși, în speță, instanțele din România (judecătoria și tribunalul) au considerat că unele acte de violență „izolate și întâmplătoare” împotriva unui minor ar putea fi tolerate în sfera familiei, Curtea nu înțelege cum această declarație se poate încadra în dispozițiile relevante ale legislației interne, care interzic în termeni absoluți pedepsele corporale aplicate copiilor. În plus, Consiliul Europei recunoaște că interesul superior al copiilor, care, fără îndoială, include respectul pentru drepturile și demnitatea lor, constituie piatra de temelie a protecției acordate acestora față de orice pedepse corporale. De asemenea, trebuie remarcat faptul că una dintre preocupările principale ale Convenției Națiunilor Unite din 1989 privind drepturile copilului este demnitatea. Respectul pentru demnitatea minorilor implică asigurarea acelor elemente importante pentru dezvoltarea lor ca membri cu drepturi depline ai comunității. Garantarea demnității minorilor înseamnă că nu poate exista niciun compromis în condamnarea violenței împotriva acestora, fie că este acceptată ca „tradiție”, fie că este deghizată ca „disciplină”. Vulnerabilitatea copiilor, dependența lor de adulți determină ca ei să beneficieze de mai multă protecție față de actele de violență, inclusiv față de pedepsele corporale aplicate în cadrul familiei, acestea din urmă fiind invariabil degradante. Astfel, este limpede că respectarea demnității copiilor nu poate fi asigurată dacă instanțele naționale vor accepta orice formă de justificare a actelor de maltratare, inclusiv a pedepselor corporale, interzise în temeiul art. 3 CEDO. În acest context, Curtea consideră că statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a proteja în mod expres și cuprinzător demnitatea copiilor, ceea ce necesită un cadru juridic adecvat, care să le ofere protecție împotriva violenței domestice care intră sub incidența art. 3, inclusiv (i) descurajarea efectivă a unor astfel de încălcări grave ale integrității personale, (ii) măsuri concrete pentru a preveni abuzurile de care autoritățile au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință și (iii) investigații oficiale efective în cazul în care o persoană pretinde că au existat astfel de abuzuri (*cauza D.M.D. c. României, Hotărârea din 3 octombrie 2017*).

4. Înapoierea unui copil nu poate fi dispusă automat sau mecanic atunci când este aplicabilă Convenția de la Haga (*Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii – n.a.*), așa cum reiese din recunoașterea, în cadrul acestui instrument, a unei serii de excepții de la obligația de înapoiere a copilului. Factorii care pot constitui o excepție de la obligația de înapoiere imediată a copilului, în temeiul art. 12, art. 13 și art. 20 din Convenția de la Haga, în special atunci când aceasta este ridicată de una dintre părțile la procedură, trebuie să fie luate în considerare cu adevărat de către instanța sesizată. Instanța respectivă trebuie să ia apoi, în această privință, o decizie suficient de motivată pentru a-i permite Curții să verifice dacă aspectele respective au fost efectiv examinate. Acești factori trebuie să fie apreciați în lumina art. 8 CEDO. Mai mult, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial. În cele din urmă, Curtea reiterează, în această privință, că sunt necesare interpretarea și aplicarea Convenției de la Haga în contextul Regulamentului Bruxelles II bis [Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, în prezent abrogat prin Regulamentul (UE) 2019/1111 – n.a.], atunci când ambele state sunt părți la aceste instrumente. În plus, Curtea reiterează constatarea sa din cauza *D.M.D. c. României* (redată supra – n.a.), conform căreia respectarea demnității copilului nu poate fi asigurată dacă instanțele naționale

ar accepta orice formă de justificare a actelor de rele tratamente, inclusiv a pedepselor corporale. Curtea a considerat că statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a proteja în mod expres și exhaustiv demnitatea copiilor, care, la rândul său, impune în practică un cadru juridic adecvat, care să asigure protejarea copiilor împotriva violenței în familie, inclusiv, printre altele, măsuri rezonabile pentru a preveni relele tratamente de care autoritățile au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință. Curtea reiterează faptul că, în contextul unei cereri de înapoiere, care este diferită de acțiunea de încredințare, în primul rând autorităților interne ale statului solicitat, care au, printre altele, avantajul contactului direct cu părțile în cauză, le revine sarcina de a stabili interesul superior al copilului și de a evalua cauza în lumina excepțiilor prevăzute de Convenția de la Haga. Cu toate acestea, Curtea trebuie să se asigure că procesul decizional care a condus la adoptarea de către instanțele naționale a măsurilor contestate a fost echitabil și a permis celor implicați să își susțină pe deplin cauza și că a fost protejat interesul superior al copilului. În circumstanțele prezentei cauze, acest lucru înseamnă că trebuie să aprecieze dacă acuzațiile referitoare la existența unui „risc grav”, formulate de prima reclamantă în fața instanțelor interne, au fost luate în considerare cu adevărat de către aceste instanțe. În acest context, Curtea subliniază că prima reclamantă și-a întemeiat acuzațiile de violență împotriva copiilor prin depunerea la dosar a înregistrărilor video ale unor episoade anterioare de abuz. Tatăl însuși a recunoscut în instanță că a recurs la forța fizică pentru a-și disciplina copiii. Instanțele naționale au stabilit că tatăl celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant a folosit forța fizică împotriva acestora. Curtea va examina în continuare modul în care instanțele interne au evaluat această informație și modul în care au pus-o în balanță în raport cu interesul superior al copiilor. Deși instanțele interne au condamnat, în termeni generali, abuzurile împotriva copiilor și au reafirmat dreptul acestora la respectarea demnității lor, acestea au constatat că tratamentele la care au fost supuși cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant de către tatăl lor au constituit doar acte de violență ocazionale și că acestea nu se vor repeta „cu suficientă frecvență astfel încât ele să se încadreze în noțiunea de risc grav”. Mai mult, curtea de apel pare să fi considerat că dreptul copiilor de a nu fi supuși abuzurilor în familie era „mai mult sau mai puțin discutabil”. Curtea nu înțelege cum se încadrează această afirmație în dispozițiile relevante ale dreptului intern, care interzic în termeni absoluți pedepsele corporale aplicate în familie. De fapt, astfel de evaluări ale drepturilor copiilor contravin înseși interdicției abuzurilor în familie împotriva copiilor și pun la îndoială procesul decizional. Curtea trebuie să reitereze faptul că interesul superior al copiilor, care include, fără îndoială, respectarea drepturilor și demnității acestora, reprezintă piatra de temelie a protecției acordate copiilor împotriva pedepselor corporale. Pedepsele corporale împotriva copiilor nu pot fi tolerate, iar statele ar trebui să depună eforturi pentru a o interzice în mod explicit și exhaustiv, atât în drept, cât și în practică. În acest context, riscul săvârșirii unor acte de violență în familie împotriva copiilor nu poate fi considerat un simplu inconvenient legat în mod necesar de experiența înapoierii, ci privește o situație care depășește ceea ce ar putea suporta un copil în mod rezonabil. În plus, în deciziile instanțelor naționale nu există niciun element care să determine Curtea să creadă că acestea au ajuns la concluzia că respectivii copii nu mai erau expuși riscului de a fi disciplinați prin acte de violență de către tatăl lor, în cazul înapoierii lor în Italia, în grija acestuia. În fapt, din raționamentul Curții de Apel București se poate deduce că instanța a admis că, în cazul în care ar reapărea un astfel de risc, autoritățile italiene ar fi în măsură să reacționeze și să protejeze copiii împotriva oricărui abuz care le-ar încălca drepturile, dar numai „dacă riscul ar fi învederat și probat ulterior, în fața acestora”. În această privință, Curtea observă că, în calitate de state membre ale Uniunii Europene, ambele state sunt părți la Regulamentul Bruxelles II bis, ceea ce înseamnă că acesta este aplicabil în speță. Acest regulament, care are la bază Convenția de la Haga, se întemeiază pe principiul încrederii reciproce între statele membre ale Uniunii Europene. Cu toate acestea, în opinia Curții, existența încrederii reciproce între autoritățile responsabile cu protecția copiilor nu înseamnă că statul în care copiii au fost deplasați ilicit este obligat să îi trimită înapoi într-un mediu în care aceștia

vor fi expuși unui risc grav de violență în familie, numai pentru că autoritățile din statul în care copilul își avea reședința obișnuită sunt capabile să se ocupe de cazuri de abuz în familie împotriva copiilor. Nicio dispoziție din Convenția de la Haga sau din Regulamentul Bruxelles II bis nu îi permite Curții să ajungă la o concluzie diferită. În această privință și având în vedere că înapoierea unui copil nu poate fi dispusă automat sau mecanic atunci când este aplicabilă Convenția de la Haga, Curtea consideră că instanțele naționale ar fi trebuit să acorde mai multă atenție riscului potențial ca, în cazul înapoierii copiilor în Italia, aceștia să fie supuși la rele tratamente. Instanțele naționale ar fi trebuit să se asigure, cel puțin, că sunt luate măsuri specifice pentru a-i proteja pe copii. În lumina celor de mai sus și fără a aduce atingere principiului subsidiarității, Curtea concluzionează că instanțele naționale nu au examinat acuzațiile privind existența unui „risc grav” într-un mod compatibil cu interesul superior al copilului și în limitele cadrului procedural al Convenției de la Haga. În consecință, a fost încălcat art. 8 CEDO (*cauza O.C.I. și alții c. României, Hotărârea din 21 mai 2019, M. Of. nr. 558 din 8 iulie 2019*).

Art. 200. Uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă. (1)

Uciderea copilului nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, săvârșită de către mama aflată în stare de tulburare psihică se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă faptele prevăzute în art. 193-195 sunt săvârșite asupra copilului nou-născut imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore, de către mama aflată în stare de tulburare psihică, limitele speciale ale pedepsei sunt de o lună și, respectiv, 3 ani. [R.A.: art. 177 CP 1969]

Capitolul IV. Agresiuni asupra fătului

Art. 201. Întreruperea cursului sarcinii. (1) Întreruperea cursului sarcinii săvârșită în vreuna dintre următoarele împrejurări:

a) în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop;
b) de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate;
c) dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni,
se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Întreruperea cursului sarcinii, săvârșită în orice condiții, fără consimțământul femeii însărcinate, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) s-a cauzat femeii însărcinate o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă fapta a avut ca urmare moartea femeii însărcinate, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Când faptele au fost săvârșite de un medic, pe lângă pedeapsa închisorii, se va aplica și interzicerea exercitării profesiei de medic.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

(6) Nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului.

Titlul V. Măsurile preventive și alte măsuri procesuale

Capitolul I. Măsurile preventive

Secțiunea 1. Dispoziții generale

Art. 202. Scopul, condițiile generale de aplicare și categoriile măsurilor preventive. (1) Măsurile preventive pot fi dispuse dacă există probe sau indicii temeinice din care rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și dacă sunt necesare în scopul asigurării bunei desfășurări a procesului penal, al împiedicării sustragerii suspectului ori a inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori al prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni.

(2) Nicio măsură preventivă nu poate fi dispusă, confirmată, prelungită sau menținută dacă există o cauză care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale.

(3) Orice măsură preventivă trebuie să fie proporțională cu gravitatea acuzației aduse persoanei față de care este luată și necesară pentru realizarea scopului urmărit prin dispunerea acesteia.

(4) Măsurile preventive sunt:

- a) reținerea;
- b) controlul judiciar;
- c) controlul judiciar pe cauțiune;
- d) arestul la domiciliu;
- e) arestarea preventivă. [R.A.: art. 136 alin. (1), (2) și (8) CPP 1968]

Legislație conexă: ► art. 23 alin. (1)-(10) C. Rom.; ► art. 5 parag. 1 CEDO; ► art. 6 CDFUE.

Hotărâri C.E.D.O. 1. Încălcarea „căilor legale” cu ocazia arestării preventive a inculpaților, din cauza faptului că nu s-au furnizat motive concrete care au determinat adoptarea unei astfel de măsuri, a condus la încălcarea art. 5 parag. 1 lit. c) CEDO (*cauza Irinel Popa și alții c. României, Hotărârea din 1 decembrie 2009, în N. CRISTUȘ, Arestarea preventivă, p. 326*).

2. Având în vedere numeroasele manifestări huliganice din Europa în ultimele decenii cu ocazia desfășurării unor meciuri de fotbal și a altor sporturi, precum și evenimentele de masă care pot deveni violente, Curtea ia act că majoritatea statelor membre se confruntă cu astfel de provocări. Prezenta cauză a evidențiat necesitatea revizuirii și clarificării jurisprudenței Curții în materie, nu numai pentru a asigura o mai mare consecvență și coerență, dar și pentru a aborda mai adecvat problemele din societatea modernă. Prin urmare, Marea Cameră este de părere că, pentru ca poliția să nu fie în imposibilitatea de a-și îndeplini îndatoririle de a menține ordinea și de a proteja publicul, detenția legală a unei persoane în afara contextului procedurilor penale poate, în principiu, să fie permisă în temeiul art. 5 parag. 1 lit. c) a doua ipoteză CEDO („când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune”), cu condiția însă să se respecte principiul de bază cuprins în art. 5, acela de a proteja individul de arbitrar. Astfel, pentru ca o reținere să fie justificată în temeiul acestui text, autoritățile trebuie să demonstreze în mod convingător că persoana în cauză ar fi fost probabil implicată într-o infracțiune concretă, dacă săvârșirea ei nu ar fi fost împiedicată prin detenția sa [*cauza S., V. și A. c. Danemarcei (MC), Hotărârea din 22 octombrie 2018*]. De exemplu, Curtea a constatat o privare arbitrară și ilegală de libertate în situația în care poliția a întrerupt întâlnirile neautorizate, dar pașnice, a arestat participanții și i-a escortat la secția

de poliție pentru a întocmi rapoarte privind infracțiunile, fără a se furniza motive privind imposibilitatea de a încheia pe loc procesele-verbale de constatare, așa cum se prevedea în legislația națională. Mai mult, odată ce rapoartele privind infracțiunile au fost întocmite la secția de poliție, obiectivul de escortare a fost îndeplinit, iar reținerea în custodie în așteptarea audierii judiciare necesita o justificare specifică, cum ar fi riscul de evadare sau obstrucționarea cursului justiției. În lipsa unor motive explicite pentru a nu îl elibera pe reclamant (*care a fost arestat de șapte ori la diferite evenimente publice – n.a.*), Curtea a considerat că detenția a fost nejustificată și arbitrară, chiar dacă aceasta s-a încadrat în termenul prevăzut în textul de lege relevant din legislația națională [*cauza Navalnyy c. Rusiei (MC), Hotărârea din 15 noiembrie 2018*].

Art. 203. Organul judiciar competent și actul prin care se dispune asupra măsurilor preventive. (1) Măsura preventivă prevăzută la 202 alin. (4) lit. a) poate fi luată față de suspect sau inculpat de către organul de cercetare penală sau de către procuror, numai în cursul urmăririi penale.

(2)^[1] Măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b) și c) pot fi luate față de inculpat, în cursul urmăririi penale, de către procuror și de către judecătorul de drepturi și libertăți, în procedura de cameră preliminară, de către judecătorul de cameră preliminară, iar în cursul judecății, de către instanța de judecată.

(3) Măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. d) și e) pot fi luate față de inculpat, în cursul urmăririi penale, de către judecătorul de drepturi și libertăți, în procedura de cameră preliminară, de către judecătorul de cameră preliminară, iar în cursul judecății, de către instanța de judecată.

(4) Organul de cercetare penală și procurorul dispun asupra măsurilor preventive prin ordonanță motivată.

(5)^[2] În cursul urmăririi penale și al procedurii de cameră preliminară, cererile, propunerile, plângerile și contestațiile privitoare la măsurile preventive se soluționează în camera de consiliu, prin încheiere motivată, care se pronunță în camera de consiliu.

(6) În cursul judecății, instanța de judecată se pronunță asupra măsurilor preventive prin încheiere motivată.

(7) Încheierile pronunțate de judecătorul de drepturi și libertăți, de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată se comunică inculpatului și procurorului care au lipsit de la pronunțare. [*R.A.: art. 136 alin. (3), (4), (5) și (7) și art. 137 CPP 1968*]

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 4/2014 (M. Of. nr. 821 din 11 noiembrie 2014), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 203 alin. (5) și art. 425¹ alin. (1) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În cursul urmăririi penale și al procedurii de cameră preliminară contestația împotriva încheierii judecătorului de drepturi și libertăți sau, după caz, a judecătorului de cameră preliminară privitoare la măsurile preventive se soluționează în camera de consiliu, prin încheiere motivată, care se pronunță în camera de consiliu”.

^[1] Alin. (2) al art. 203 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 133 din Legea nr. 255/2013.

^[2] Alin. (5) al art. 203 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 133 din Legea nr. 255/2013.

Art. 204. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale. (1)^[1] Împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive, inculpatul și procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune la judecătorul de drepturi și libertăți care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2) Contestațiile împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți de la Înalta Curte de Casație și Justiție dispune asupra măsurilor preventive se soluționează de un complet compus din judecători de drepturi și libertăți de la Înalta Curte de Casație și Justiție, dispozițiile prezentului articol aplicându-se în mod corespunzător.

(3) Contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau prelungirea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare.

(4) Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare.

(5) Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea propunerii de prelungire a arestării preventive, revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

(6)^[2] În vederea soluționării contestației, inculpatul se citează.

(7)^[3] Soluționarea contestației se face în prezența inculpatului, în afară de cazul când acesta lipsește nejustificat, este dispărut, se sustrage ori din cauza stării sănătății, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate nu poate fi adus în fața judecătorului. Se consideră că este prezent și inculpatul privat de libertate care, cu acordul său și în prezența apărătorului ales sau numit din oficiu și, după caz, și a interpretului, participă la soluționarea contestației prin videoconferință, la locul de deținere.

(8) În toate cazurile, este obligatorie acordarea asistenței juridice pentru inculpat de către un avocat, ales sau numit din oficiu.

(9) Participarea procurorului este obligatorie.

(10) În cazul admiterii contestației formulate de procuror și dispunerii arestării preventive a inculpatului, dispozițiile art. 226 se aplică în mod corespunzător. În cazul admiterii contestației formulate de procuror și dispunerii prelungirii arestării preventive a inculpatului, dispozițiile art. 236 alin. (1) și (2) se aplică în mod corespunzător.

(11)^[4] Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, se poate dispune luarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d) sau majorarea cuantumului cauțiunii.

^[1] Alin. (1) și (2) ale art. 204 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 134 din Legea nr. 255/2013.

^[2] Alin. (6) al art. 204 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 134 din Legea nr. 255/2013.

^[3] Alin. (7) al art. 204 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 11 pct. 39 din O.U.G. nr. 18/2016.

^[4] Alin. (11) și (12) ale art. 204 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 102 pct. 134 din Legea nr. 255/2013.

(12) În cazul admiterii contestației formulate de inculpat împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive, se poate dispune, în condițiile prevăzute de lege, respingerea propunerii de luare sau de prelungire a măsurii preventive ori, după caz, înlocuirea acesteia cu o altă măsură preventivă mai ușoară și, după caz, punerea de îndată în libertate a inculpatului, dacă nu este arestat în altă cauză.

(13) Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 48 de ore de la soluționarea contestației.

(14) Dacă încheierea judecătorului de drepturi și libertăți de la prima instanță nu este atacată cu contestație, acesta restituie dosarul procurorului în termen de 48 de ore de la expirarea termenului de contestație. [R.A.: art. 140¹, art. 140², art. 140³ și art. 160⁹ CPP 1968]

Recurs în interesul legii. 1. A se vedea Decizia nr. 4/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, sub art. 203.

2. Prin Decizia nr. 17/2025 (www.scj.ro), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 222 alin. (1) cu referire la art. 227 alin. (2) și art. 204 alin. (12) teza I din Codul de procedură penală, a stabilit:

„În cazul admiterii contestației, completul de judecători de drepturi și libertăți de la instanța de control judiciar va putea dispune luarea măsurii arestului la domiciliu pentru durata de timp rămasă până la împlinirea termenului substanțial de 30 de zile calculat de la momentul arestării preventive a inculpatului, în temeiul dispoziției judecătorului de drepturi și libertăți de la prima instanță”.

Legislație conexă: ► art. 23 alin. (7) C. Rom.; ► art. 5 parag. 4 CEDO.

Hotărâri C.E.D.O. Respectarea dreptului oricărei persoane, conform art. 5 parag. 4 CEDO, de a obține într-un termen scurt o hotărâre din partea unei instanțe cu privire la legalitatea detenției sale trebuie apreciată având în vedere circumstanțele fiecărei cauze. Totuși, în principiu, ținând seama de faptul că este în joc libertatea unei persoane, statul trebuie să se asigure că procedura se desfășoară într-un interval minim de timp (*cauza Akhadov c. Slovaciei, Hotărârea din 28 ianuarie 2014*). Invocarea ca justificare de către autorități a lipsei activității serviciilor poștale nu poate acoperi lipsa de diligență a parchetului și omisiunea acestuia cu privire la trimiterea dosarului către tribunal timp de zece zile, așa încât procedura în cauză nu s-a desfășurat într-un „termen scurt”, astfel cum cer dispozițiile menționate din Convenție (*cauza Răducu c. României, Hotărârea din 21 aprilie 2009, în N. CRISTUȘ, Arestarea preventivă, p. 359*).

Art. 205. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare. (1)^[1] Împotriva încheierilor prin care judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată cu rechizitoriu dispune asupra măsurilor preventive, inculpatul și procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune la judecătorul de cameră preliminară care a pronunțat încheierea atacată

^[1] Alin. (1) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 4 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, judecătorului de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2)^[1] Contestațiile împotriva încheierilor prin care judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casație și Justiție dispune în procedura camerei preliminare asupra măsurilor preventive se soluționează de un alt complet al aceleiași instanțe, în condițiile legii.

(3) Constația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare.

(4) Constația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare.

(5) Constația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

(6)^[2] În vederea soluționării contestației, inculpatul se citează.

(7)^[3] Dispozițiile art. 204 alin. (7) se aplică în mod corespunzător.

(8) În toate cazurile, este obligatorie acordarea asistenței juridice pentru inculpat de către un avocat, ales sau numit din oficiu.

(9) Participarea procurorului este obligatorie.

(10)^[4] Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, odată cu soluționarea contestației se poate dispune luarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d) sau majorarea cuantumului cauțiunii.

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 4/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, sub art. 203.

Art. 206. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecății. (1)^[5] Împotriva încheierilor prin care instanța dispune, în primă instanță, asupra măsurilor preventive inculpatul și procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Constația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

^[1] Alin. (2) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 135 din Legea nr. 255/2013.

^[2] Alin. (6) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 135 din Legea nr. 255/2013.

^[3] Alin. (7) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 40 din O.U.G. nr. 18/2016.

^[4] Alin. (10) al art. 205 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 135 din Legea nr. 255/2013.

^[5] Alin. (1) și (2) ale art. 206 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. III pct. 3 din O.U.G. nr. 3/2014.

(2) Încheierile prin care Înalta Curte de Casație și Justiție dispune în primă instanță asupra măsurilor preventive pot fi contestate la completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

(3) Contestația se soluționează în ședință publică, cu participarea procurorului și cu citarea inculpatului.

(4) Contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare.

(5) Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare.

(6) Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

(7)^[1] Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, instanța poate dispune luarea uneia dintre măsurile preventive prevăzute la art. 202 alin. (4) lit. b)-d) sau majorarea cuantumului cauțiunii. [R.A.: art. 141 și art. 160° CPP 1968]

Legislație conexă: ► art. 23 alin. (7) C. Rom.; ► art. 5 parag. 4 CEDO.

Hotărâri C.E.D.O. Art. 5 parag. 4 CEDO nu garantează un drept în sine la un recurs împotriva hotărârii de luare sau de menținere a arestării, deoarece prevederile menționate nu fac referire la o cale de atac, ci la o procedură. În principiu, intervenția unei singure instanțe satisface exigențele art. 5 parag. 4, dacă procedura urmată a avut un caracter judiciar și a oferit persoanei garanții corespunzătoare naturii privării de libertate existente în cauză (*cauza Jėčius c. Lituaniei, Hotărârea din 31 iulie 2000, în G. ANTONIU, A. VLĂȘCEANU, A. BARBU, CPP adnotat, p. 245*).

Art. 207. Verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară.

(1) Când procurorul dispune trimiterea în judecată a inculpatului față de care s-a dispus o măsură preventivă, rechizitoriul, împreună cu dosarul cauzei, se înaintează judecătorului de cameră preliminară de la instanța competentă, cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia.

(2) În termen de 3 zile de la înregistrarea dosarului, judecătorul de cameră preliminară verifică din oficiu legalitatea și temeinicia măsurii preventive, înainte de expirarea duratei acesteia, cu citarea inculpatului.

(3) Dispozițiile art. 235 alin. (4)-(6) se aplică în mod corespunzător.

(4) Când constată că temeiurile care au determinat luarea măsurii se mențin sau există temeiuri noi care justifică o măsură preventivă, judecătorul de cameră preliminară dispune prin încheiere menținerea măsurii preventive față de inculpat.

(5) Când constată că au încetat temeiurile care au determinat luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive și nu există temeiuri noi care să o justifice ori în cazul în care au apărut împrejurări noi din care rezultă nelegalitatea măsurii preventive, judecătorul de cameră preliminară dispune prin încheiere revocarea acesteia și punerea în libertate a inculpatului, dacă nu este arestat în altă cauză.

^[1] Alin. (7) al art. 206 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 102 pct. 136 din Legea nr. 255/2013.

(6)^[1] În tot cursul procedurii de cameră preliminară, judecătorul de cameră preliminară, din oficiu, verifică periodic, dar nu mai târziu de 30 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii arestării preventive și a măsurii arestului la domiciliu sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestor măsuri. Dispozițiile alin. (2)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(7)^[2] Judecătorul de cameră preliminară, în cursul procedurii de cameră preliminară, verifică, din oficiu, periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii controlului judiciar ori a controlului judiciar pe cauțiune sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestei măsuri. Dispozițiile alin. (2)-(5) se aplică în mod corespunzător. [R.A.: art. 160 și art. 300' CPP 1968]

Recurs în interesul legii. 1. Prin Decizia nr. 16/2018 (M. Of. nr. 927 din 2 noiembrie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel București și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 207 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„Termenul «cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia» este un termen peremptoriu, iar încălcarea sa atrage decăderea procurorului din dreptul de a formula cereri privind măsurile preventive și nulitatea actului făcut în acest sens peste termen, precum și imposibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a verifica din oficiu legalitatea și temeinicia măsurii preventive înainte de expirarea duratei acesteia”.

2. Prin Decizia nr. 3/2025 (M. Of. nr. 239 din 18 martie 2025), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 207 alin. (1) (...) din Codul de procedură penală, a stabilit:

„Nu se consideră în termen sesizarea cu rechizitoriul prin care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului față de care s-a dispus o măsură preventivă (...), formulată în ultima zi a termenului, calculat potrivit art. 269 alin. (1), (2) și (4) din Codul de procedură penală”.

Art. 208. Verificarea măsurilor preventive în cursul judecății. (1) Judecătorul de cameră preliminară înaintează dosarul instanței de judecată cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea măsurii preventive.

(2) Instanța de judecată verifică din oficiu dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea, prelungirea sau menținerea măsurii preventive, înainte de expirarea duratei acesteia, cu citarea inculpatului.

(3) Dispozițiile art. 207 alin. (3)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(4)^[3] În tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii, instanța, din oficiu, prin încheiere, verifică periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat menținerea măsurii arestării preventive și a măsurii arestului la domiciliu dispuse față de inculpat sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestor măsuri. Dispozițiile art. 207 alin. (3)-(5) se aplică în mod corespunzător.

^[1] Alin. (6) al art. 207 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din O.U.G. nr. 24/2015.

^[2] Alin. (7) al art. 207 a fost introdus prin art. I pct. 5 din O.U.G. nr. 82/2014, articol modificat prin Legea nr. 75/2016.

^[3] Alin. (4) al art. 208 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din Legea nr. 130/2021.